

ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ ДОГОВОРІВ ПРО ВІДЧУЖЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ

М. В. Оприско,
асистент кафедри цивільного
права і процесу Львівського
національного університету
імені Івана Франка

Аналіз чинного законодавства дає підстави стверджувати, що сукупність корпоративних прав, які мають учасники юридичної особи корпоративного типу, може бути об'єктом ряду договорів. Відчуження корпоративних прав у корпоративних товариствах може здійснюватися за допомогою різних договірних конструкцій: купівля-продаж, міна, дарування тощо. Будь-якому договору про відчуження корпоративних прав притаманний особливий суб'єктний склад, що визначається як видом корпоративного товариства, права щодо якого передаються, видом та природою договору, його змістом, так і особливостями правового становища конкретного суб'єкта (зокрема обсягом правосуб'єктності). Визначення особливостей суб'єктного складу договорів про відчуження корпоративних прав і є **метою** цієї статті.

В будь-якому з досліджуваних договорів на боці сторони, що відчужує корпоративні права, повинна бути особа, яка цими правами володіє. Законодавство не містить переліку суб'єктів, які можуть вважатися юридичною особою корпоративного типу і корпоративні права щодо яких можуть бути відчужені їх володільцями. В теорії цивільного та господарського права зустрічаються різні підходи до визначення кола юридичних осіб, щодо яких виникають корпоративні правовідносини.

Зокрема, на думку О. В. Щербини, корпоративні правовідносини виникають лише щодо акціонерних товариств [1, 12]. Р. А. Майданик вважає, що корпоративні відносини можуть виникати тільки між господарським товариством та його учасниками або між учасниками господарських товариств щодо корпоративних прав [2, 47]. В. С. Щербина до юридичних осіб, у яких виникають корпоративні правовідносини, зараховує кооперативні підприємства, господарські товариства (крім повного та командитного) та інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб [3, 225]. В. І. Борисова до корпорацій як організаційно-правової форми корпоративних відносин зараховує будь-які колективні утворення, створені на основі членства (участі) з метою ведення їх учасниками спільно певної діяльності [4, 264].

Ми підтримуємо позицію, за якою корпоративні товариства можуть створюватися і діяти в таких організаційно-правових формах: 1) господарське товариство; 2) виробничий кооператив; 3) приватне підприємство; 4) фермерське господарство; 5) підприємство споживчої кооперації [5, 48].

Згідно з ч. 2 ст. 113 Цивільного кодексу України, ч. 3 ст. 1 Закону «Про господарські товариства» до господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства.

В акціонерних товариствах корпоративні права акціонера щодо товариства посвідчуються цінним папером – акцією. Коло осіб, які можуть бути сторонами договору про відчуження акцій, визначається залежно від типу акціонерного товариства – публічного чи приватного. У публічних акціонерних товариствах на стороні особи, яка відчужує корпоративні права, посвідчені акцією, може виступати будь-який учасник цивільних відносин, якому ці акції належать на праві власності, або уповноважена ним особа. Так само актами цивільного законодав-

Досліджено особливості суб'єктного складу договорів про відчуження корпоративних прав. Визначено коло юридичних осіб, щодо яких можуть існувати та відчужуватися корпоративні права. Встановлено суб'єктний склад договорів про відчуження корпоративних прав щодо окремих організаційно-правових форм юридичних осіб. Визначено особливості відчуження корпоративних прав особами, які не є їх володільцями. Досліджено можливість бути стороною договору про відчуження корпоративних прав неповнолітніх та малолітніх осіб.

Ключові слова: корпоративні права, відчуження корпоративних прав, акція, частка у статутному капіталі, сторони договору

ства не встановлено спеціальних вимог і щодо особи, яка набуває за договором акції публічного акціонерного товариства. Істотні особливості суб'єктного складу виявляються при укладенні договорів про відчуження корпоративних прав, посвідчених акціями, у приватних акціонерних товариствах. За договором купівлі-продажу акцій приватного акціонерного товариства придбати їх може лише акціонер товариства або інша особа, визначена установчими документами у порядку, встановленому частинами третьою-шостою ст. 7 Закону «Про акціонерні товариства». І лише у випадку, коли всі особи, які мають переважне право купівлі акцій, відмовляться або не виявлять бажання їх придбати, тоді купити їх може будь-який учасник цивільних відносин. У статуті приватного акціонерного товариства може бути передбачено і переважне право акціонерів на придбання акцій, що пропонуються до відчуження третій особі у спосіб інший, ніж купівля-продаж, тоді у статуті товариства має бути передбачений механізм реалізації такого переважного права.

Корпоративні права щодо товариства з обмеженою відповідальністю не посвідчуються цінними паперами і виражаються часткою в статутному капіталі такого товариства. Відповідно, на стороні відчужувача може бути особа, яка є учасником товариства з обмеженою відповідальністю або уповноважена учасником особа. Проте не завжди частку у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю відчужує саме учасник товариства – ч. 5 ст. 53 Закону України «Про господарські товариства» передбачено можливість відчуження частки у статутному капіталі самим товариством: «У разі придбання частки (її частини) учасника самим товариством з обмеженою відповідальністю воно зобов'язане реалізувати її іншим учасникам або третім особам протягом строку, що не перевищує одного року». Тобто на стороні відчужувача у договорі може виступати і саме товариство з обмеженою відповідальністю.

За загальним правилом набувачем частки у товаристві з обмеженою відповідальністю може виступати інший учасник (або учасники) цього товариства. У статуті товариства навіть може бути встановлена заборона на відчуження частки третім особам (ч. 2 ст. 53 Закону України «Про господарські товариства»). Однак, якщо іншими учасниками не здійснено свого переважного права купівлі частки, придбати частку може будь-який учасник цивільних відносин. Як і в приватних акціонерних товариствах, обмеження щодо участі в договорі на стороні набувача частки третіх осіб існує лише у випадку купівлі-продажу частки, в інших договорах (дарування, міна тощо) на боці набувача частки може бути третя особа без будь-яких обмежень.

Аналогічні особливості суб'єктного складу до-

говорів про відчуження частки у статутному капіталі простежуються і в товариствах з додатковою відповідальністю.

З аналізу положень ст. 69 Закону «Про господарські товариства» випливає, що набувачем частки у статутному капіталі повного товариства можуть бути фізичні та юридичні особи – як учасники товариства, так і треті особи, однак таке відчуження може здійснюватися виключно за згодою всіх учасників товариства. Відчужувачем може бути учасник товариства або уповноважена ним особа.

Згідно з п. «є» ч. 1 ст. 79 Закону «Про господарські товариства» вкладник має право передати свою частку (її частину) у складеному капіталі іншому вкладнику або третій особі, повідомивши про це товариство. Передання вкладником усієї своєї частки іншій особі припиняє його участь у командитному товаристві.

Значні особливості суб'єктного складу виявляються при відчуженні корпоративних прав щодо виробничого кооперативу. Формою вираження корпоративних прав щодо кооперативу (закріпленням права участі) є пай. Ні в Законі «Про кооперацію», ні в Законі «Про сільськогосподарську кооперацію» не передбачено можливості чи порядку відчуження паю. Однак право члена кооперативу на відчуження паю передбачене Цивільним кодексом України. Згідно з ч. 3 ст. 166 ЦК України член виробничого кооперативу має право передати свій пай чи його частину іншому членові кооперативу, якщо інше не встановлено статутом кооперативу і законом. Передання паю (його частини) особі, яка не є членом виробничого кооперативу, допускається лише за згодою кооперативу. У цьому разі інші члени кооперативу користуються переважним правом купівлі такого паю (його частини). Порядок відчуження паю чи його частини іншому членові кооперативу або третій особі встановлюється статутом кооперативу і законом.

Як зазначалося вище, не всі вчені відносять приватне підприємство до юридичних осіб, щодо яких існують та, відповідно, можуть відчужуватися корпоративні права. З іншого боку, в цивілістичній літературі зустрічаємо позицію, що корпоративні відносини існують в усіх приватних підприємствах, навіть в унітарних (тобто створених однією особою без формування статутного капіталу та виділення частки засновника у ньому) [6, 128]. Ні перша, ні друга позиція не витримують критики, виходячи із такого.

Відповідно до п. 5 ст. 63 ГК України корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їхнім спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управ-

ління справами, *на основі корпоративних прав*, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Корпоративними є кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб.

Зі змісту статті вбачається, що приватне підприємство, створене в порядку ст.ст. 62–63 ГК України двома або більше особами, за умови наявності у ньому статутного капіталу, його розподілу між цими засновниками та їх участі в управлінні підприємством, є юридичною особою корпоративного типу. Засновник такого підприємства, частка якого визначена у статутному капіталі, володіє корпоративними правами щодо цього підприємства і вправі їх відчужити. При цьому відсутні законодавчі вимоги до набувача, яким можуть бути будь-які суб'єкти цивільних правовідносин.

Істотні особливості суб'єктного складу унаочнюються при відчуженні корпоративних прав щодо фермерського господарства. На відміну від господарських товариств, щодо яких порядок відчуження частки у статутному капіталі визначений законодавчо, у фермерському господарстві такий порядок взагалі не визначений, отже, виникає сумнів, що у фермерському господарстві є корпоративні відносини, а корпоративні права щодо нього можуть бути відчужені.

Однак, проаналізувавши Закон України «Про фермерське господарство», можна дійти висновку, що відносини між господарством та його членами, а також між членами господарства мають корпоративну правову природу, а самі корпоративні права щодо господарства можуть бути відчужені. Фермерське господарство є юридичною особою (ч. 1 ст. 1 Закону), може бути створене однією або кількома особами (ч. 1 ст. 1 Закону), характеризується наявністю складеного капіталу, частки в якому належать членам господарства (ч. 4 ст. 1, ст. 19 Закону), фермерське господарство діє на основі статуту (ч. 4 ст. 1 Закону), має на меті одержання прибутку (ч. 1 ст. 1 Закону), члени господарства беруть участь в управлінні ним через органи управління, склад та компетенція яких визначається статутом (ч. 4 ст. 1 Закону), майно належить фермерському господарству на праві власності (ч. 1 ст. 20 Закону), члени господарства мають право на отримання частки майна фермерського господарства при його ліквідації або у разі припинення членства у фермерському господарстві (ч. 6 ст. 20 Закону).

На підставі цього можемо стверджувати, що фермерське господарство є за своєю правовою природою юридичною особою корпоративного типу, а корпоративні права членів господарства

(частка в складеному капіталі господарства) можуть бути відчужені за договором.

Частку в складеному капіталі може відчужити засновник або член фермерського господарства чи уповноважена ним особа. Згідно з ч. 1 ст. 5 Закону України «Про фермерське господарство» засновником фермерського господарства може бути дієздатний громадянин України, який досяг 18-річного віку та виявив бажання створити фермерське господарство. Відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону членами фермерського господарства можуть бути подружжя, їх батьки, діти, які досягли 14-річного віку, інші члени сім'ї, родичі, які об'єдналися для спільного ведення фермерського господарства, тобто особи, які є родичами засновника господарства.

Проаналізувавши такі положення Закону можна діти висновку, що засновник фермерського господарства може відчужити частку у його складеному капіталі члену своєї сім'ї або родичу за умови, що після такого відчуження у складі фермерського господарства буде хоча б одна особа, яка відповідає вимогам, встановленим Законом щодо засновника.

Придбати частку у складеному капіталі фермерського господарства також може не будь-яка особа. Частиною 2 ст. 3 Закону «Про фермерське господарство» передбачено, що членом господарства можуть стати лише члени сім'ї, а також родичі засновника. Донедавна термін «члени сім'ї та родичі» не був визначений у Законі, що призводило до численних зловживань, коли членами фермерського господарства ставали особи, які не належать до родичів засновника. При тлумаченні терміна «член сім'ї засновника фермерського господарства» використовувалися роз'яснення, що містяться у рішенні Конституційного Суду України від 3 червня 1999 р. у справі № 1–8/99 про офіційне тлумачення терміна «член сім'ї».

Першим позитивним кроком у врегулюванні цієї ситуації стало доповнення у 2009 р. ст. 3 Закону частиною 3, якою чітко визначено, що членами сім'ї та родичами вважаються дружина (чоловік), батьки, діти, баба, дід, прабаба, прадід, внуки, правнуки, мачуха, вітчим, падчерка, пасинок, рідні та двоюрідні брати та сестри, дядько, тітка, племінники як голови фермерського господарства, так і його дружини (її чоловіка), а також особи, які перебувають у родинних стосунках першого ступеня споріднення з усіма вищезазначеними членами сім'ї та родичами.

Однак сьогодні попри встановлення в законі чіткого переліку осіб, яких слід вважати членами сім'ї та родичами засновника фермерського господарства, відсутній механізм реалізації такого законодавчого положення.

Зокрема, ч. 1 ст. 24 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб –

підприємців» передбачено вичерпний перелік документів, які подаються державному реєстратору для проведення державної реєстрації юридичної особи. Частиною 6 цієї ж статті передбачено додатковий документ, який повинен бути поданим державному реєстратору у випадку реєстрації фермерського господарства – копія Державного акта на право приватної власності засновника на землю, або копія Державного акта на право постійного користування землею засновником, або нотаріально посвідчена копія договору про право користування землею засновником, зокрема на умовах оренди. Як бачимо, у переліку документів, необхідних для державної реєстрації новоствореного фермерського господарства, відсутній документ, який би засвідчував родинні стосунки між його засновником та членами. Також відсутній він і в переліку документів, необхідних для державної реєстрації змін до установчих документів, пов'язаних із зміною складу засновників (учасників) юридичної особи (ч. 1 та 3 ст. 29 Закону).

В Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженій Наказом Міністерства юстиції України від 3 березня 2004 р. № 20/5, також не передбачено можливості контролю нотаріуса за дотриманням законодавчої вимоги щодо перебування засновника фермерського господарства у родинному зв'язку із новими членами господарства.

В такій ситуації цілком можливою є участь у створенні або придбання частки у складеному капіталі фермерського господарства особою, яка не є членом сім'ї засновника та не перебуває з ним у родинних зв'язках. Тому пропонуємо ч. 6 ст. 24 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» після слів «зокрема на умовах оренди» доповнити словами «а також документ, який засвідчує те, що члени фермерського господарства є членами сім'ї або родичами засновника», а також ч. 3 ст. 29 доповнити абзацом такого змісту: «У разі внесення змін до установчих документів, які пов'язані із зміною складу засновників (учасників) фермерського господарства, крім документів, які передбачені частинами першою та третьою цієї статті, додатково подається документ, який засвідчує те, що особа, яка стає членом фермерського господарства, є членом сім'ї або родичем засновника».

Висновок про те, що корпоративні правовідносини існують і в підприємстві споживчої кооперації впливає із самого змісту ч. 8 ст. 111 ГК України, де зазначено, що підприємствами споживчої кооперації визнаються унітарні або *корпоративні* підприємства, утворені споживчим товариством (товариствами) або спілкою (об'єднанням) споживчих товариств відповідно до вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів з

метою здійснення статутних цілей цих товариств, спілок (об'єднань).

Як зазначалося вище, за загальним правилом корпоративні права можуть бути відчужені особою, якій ці права належать, а також уповноваженою нею особою. Однак існують випадки, коли корпоративні права відчужуються у примусовому порядку, навіть всупереч волі особи, якій вони належать. Такі випадки мають місце у разі звернення стягнення на майно особи, яка володіє корпоративними правами.

Порядок звернення стягнення на корпоративні права у законодавстві практично не врегульованих. У Законі «Про господарські товариства» не встановлено порядку звернення стягнення на частку учасника у статутному капіталі, і лише у ст. 57 цього Закону врегульовано порядок звернення стягнення на частку в майні товариства, пропорційну частці учасника. У ст. 131 ЦК України також міститься норма, яка регулює порядок звернення стягнення на частину майна повного товариства, пропорційну частці учасника товариства у складеному капіталі. З цього можна зробити висновок, що звернення стягнення на частку учасника у статутному капіталі ТОВ та складеному капіталі повного товариства (іншими словами, на корпоративні права учасника) не допускається в жодному випадку. Однак такий підхід законодавця є непослідовним.

У Законі «Про акціонерні товариства» теж відсутня чітка регламентація порядку звернення стягнення на акції, проте у ст. 7 Закону принаймні міститься вказівка на необхідність дотримання при цьому переважного права акціонерів приватного акціонерного товариства: «У разі виникнення права звернення стягнення на акції приватного акціонерного товариства у зв'язку з їх заставою відчуження таких акцій здійснюється з дотриманням переважного права акціонерів на придбання цих акцій».

Регулювання звернення стягнення на корпоративні права щодо інших організаційно-правових форм юридичних осіб у законодавстві взагалі відсутнє. Така ситуація призводить до непорозуміння на практиці та часто унеможливорює задоволення вимог кредиторів через те, що виконавча служба не має механізму звернення стягнення на корпоративні права боржника.

На нашу думку, слід передбачити у ЦК України, Законах «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства» та інших актах законодавства щодо юридичних осіб корпоративного типу чітку процедуру звернення стягнення саме на корпоративні права, яка б враховувала інтереси інших учасників. І лише у випадку їхньої незгоди на це чи неможливості звернення стягнення на корпоративні права через інші обставини, надавати кредитору можливість звернення

стягнення на майно юридичної особи, пропорційне частці учасника у статутному капіталі.

В межах цієї статті не будемо детально зупинятися на порядку звернення стягнення на корпоративні права, лише констатуємо, що у випадку примусового продажу корпоративних прав у зв'язку із зверненням стягнення на них, на стороні відчужувача буде не особа, якій належать ці права, а суб'єкти, уповноважені провести такий продаж законодавством про виконавче провадження.

Як і будь-які інші права, корпоративні права можуть бути самостійно набуті, здійснені та відчужені лише особою, яка володіє достатнім обсягом дієздатності.

Досліджуючи питання суб'єктів корпоративних прав, цивілісти, за невеликим винятком, залишають поза увагою особливості, які стосуються набуття та здійснення корпоративних прав осіб, що не набули повної цивільної дієздатності. Ті ж учені, що звернули увагу на це питання (зокрема В. М. Кравчук), досліджують лише можливість таких осіб бути засновником юридичних осіб, зокрема корпоративних товариств [7, 172]. Ні в чинному законодавстві, ні в цивілістичній літературі не розв'язано питання набуття корпоративних прав малолітніми та неповнолітніми з похідних підстав та здійснення цих прав. Дискусійною залишається проблема заснування особами, які не набули повної цивільної дієздатності, корпоративних товариств, виникнення в них на цій підставі корпоративних прав та їх здійснення.

В ЦК України фізичні особи, які не досягли повноліття, поділяються на дві групи за віковим критерієм: 1) фізичні особи, які не досягли чотирнадцяти років (малолітні особи); 2) фізичні особи у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (неповнолітні особи). Ці дві групи наділяються відповідними обсягами дієздатності: малолітні – частковою цивільною дієздатністю, а неповнолітні – неповною.

Цивільний кодекс України у ст. 31 надає право малолітній особі самостійно вчиняти лише дрібні побутові правочини та здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом. Тобто про право малолітніх осіб самостійно виступати засновником юридичної особи, набувати корпоративні права за цивільно-правовими договорами чи самостійно їх здійснювати в ЦК України взагалі не йдеться. Більше того, співставивши положення ст.ст. 31 та 32 Цивільного кодексу України можна дійти висновку, що малолітні особи взагалі не можуть бути учасниками юридичних осіб. Однак це не відповідає дійсності, оскільки малолітня особа може бути суб'єктом корпоративних прав.

Зокрема, Цивільним кодексом України передбачено, що законними представниками малолітніх осіб є їх батьки (усиновлювачі) або опікуни (ст. 242 ЦК України). Відповідно до ст. 177 СК України батьки управляють майном, належним малолітній дитині, без спеціального на те повноваження. Згідно зі ст. 239 ЦК України правочин, вчинений представником, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки особи, яку він представляє. Аналіз цих положень чинного законодавства та позицій науковців (приміром, В. М. Кравчука) дає підстави стверджувати, що від імені та в інтересах малолітніх дітей батьки можуть вчинити такі правочини щодо набуття корпоративних прав: 1) створити або взяти участь у створенні корпоративного товариства; 2) вступити в корпоративне товариство; 3) придбати частку (акцію) у корпоративного товариства, попередньо придбану ним у свого учасника; 4) придбати частку (акцію) в інших учасників корпоративного товариства.

Слід зауважити, що набути від імені та в інтересах малолітньої особи корпоративні права у виробничому кооперативі батьки не можуть, оскільки членом кооперативу може бути фізична особа, яка досягла 16-річного віку і виявила бажання брати участь у його діяльності (ст. 10 Закону «Про кооперацію»). Крім цього, малолітня особа не може стати членом фермерського господарства, оскільки ним може бути дитина, яка досягла 14-річного віку (ст. 3 Закону «Про фермерське господарство»). Обмежено також можливість малолітніх ставати учасниками повного та повними учасниками командитного товариства, оскільки така участь передбачає здійснення підприємницької діяльності від імені товариства (ст. 119 ЦК України). А з положень ст. 35 ЦК України випливає, що підприємницькою діяльністю можна займатися за відповідних умов лише після досягнення шістнадцяти років.

Істотні особливості виявляються при набутті малолітніми особами корпоративних прав у порядку спадкування, зокрема на підставі спадкового договору. ЦК України (ст. 1268) передбачено, що малолітня особа вважається такою, що прийняла спадщину, крім випадку, коли батьки (усиновлювачі), опікун відмовилися від її прийняття з дозволу органу опіки та піклування. Тобто у випадку успадкування малолітньою особою частки (акції), вона набуває корпоративних прав навіть без вчинення активних дій (правочинів) її батьками.

Зокрема, частка у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю переходить до спадкоємця фізичної особи – учасника товариства, якщо статутом товариства не передбачено, що такий перехід допускається лише за згодою інших учасників товариства (ст. 147 ЦК України).

Цьому положенню дещо суперечить ст. 55 Закону України «Про господарські товариства», в якій зазначено, що спадкоємець учасника має лише переважне право вступу до товариства. Вважаємо, що слід привести цю норму у відповідність із положеннями ЦК України.

Отже, малолітні особи можуть набувати корпоративні права в таких видах корпоративних товариств: акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, приватне підприємство кількох засновників-фізичних осіб. Підставами набуття ними корпоративних прав можуть виступати правочини, вчинені від їх імені та в їхніх інтересах батьками (усиновлювачами) чи опікунами, або спадкування частки в статутному капіталі (акції).

З приводу здійснення корпоративних прав малолітніх осіб в актах цивільного законодавства та в цивілістичній літературі простежується чітка позиція, згідно з якою малолітні особи не можуть самостійно здійснювати корпоративні права, а лише через законних представників (батьків, опікунів, усиновлювачів) [8, 196].

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 32 ЦК України фізична особа у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (неповнолітня особа) має право бути учас-

ником (засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи (зокрема не можуть бути засновниками та членами виробничого кооперативу особи віком від 14 до 16 років).

Звідси можна зробити висновок, що особи, наділені неповною дієздатністю, самостійно набувають корпоративні права як з первісних, так і з похідних підстав та самостійно їх здійснюють, якщо це не заборонено актами цивільного законодавства або установчими документами корпоративного товариства.

Висновок. Наведене вище засвідчує, що слід внести зміни до ЦК України, доповнивши ч. 1 ст. 31, що передбачає права малолітніх осіб, які вони здійснюють самостійно, пунктом 3 такого змісту: «бути учасником юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи». Крім цього, слід викласти п. 3 ч. 1 ст. 32 ЦК України, яка передбачає види правочинів, які можуть самостійно вчинятися неповнолітніми особами, в такій редакції: «самостійно засновувати юридичні особи, вступати до них та набувати корпоративні права з інших підстав, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи».

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Щербина О. В. Правове становище акціонерів за законодавством України : монографія / О. В. Щербина. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 160 с.
2. Майданик Р. А. Неимущественные оборотоспособные правоотношения как предмет гражданского права Украины / Альманах цивилистики : сб. ст. ; вып. 1 / под ред. Р. А. Майданика. – К. : Всеукр. асоц. издателей «Правова єдність», 2008. – 312 с.
3. Щербина В. С. Корпоративные отношения как предмет правового регулирования // Альманах цивилистики : сб. ст. ; вып. 1 / под ред. Р. А. Майданика. – К. : Правова єдність, 2008. – 312 с.
4. Борисова В. И. Корпорация – организационно-правовая форма корпоративных отношений // Альманах цивилистики : сб. ст. ; вып. 1 / под ред. Р. А. Майданика. – К. : Правова єдність, 2008. – 312 с.
5. Цікало В. Корпоративне товариство: поняття, ознаки, організаційно-правові форми // Право України. – 2006. – № 6. – С. 48-50.
6. Алексеева Ю. Частное предприятие как субъект корпоративных отношений // Підприємство і право – 2006. – № 12. – С. 125-128.
7. Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики. – К. : Істина, 2005. – 720 с.
8. Коссак В. М. Особливості статусу малолітнього і неповнолітнього учасників цивільних правовідносин // Ювенальна політика та ювенальна юстиція в сучасній державі : матеріали Міжнар. наук. конф. (21-22 вересня 2007 р., м. Одеса) / за заг. ред. Ю. М. Оборотова; Одеська нац. юрид. акад. – Одеса : Фенікс, 2007. – 436 с.

Опрыско Н. В. Особенности субъектного состава договоров об отчуждении корпоративных прав

Исследованы особенности субъектного состава договоров об отчуждении корпоративных прав. Определен круг юридических лиц, в отношении которых могут существовать и отчуждаться корпоративные права. Установлен субъектный состав договоров об отчуждении корпоративных прав в отношении отдельных организационно-правовых форм юридических лиц. Определены особенности отчуждения корпоративных прав лицами, которые не являются их владельцами. Исследована возможность быть стороной договора об отчуждении корпоративных прав несовершеннолетних и малолетних лиц.

Ключевые слова: корпоративные права, отчуждение корпоративных прав, акция, доля в уставном капитале, стороны договора

Опрыско Микола. Features of the subject composition of agreements on alienation of corporate rights

This article explores the features of subject composition of agreements on alienation of corporate rights. The circle of entities for which there may exist and be alienated corporate rights is determined. The author defines possible agreements on the alienation of the corporate rights of the individual legal forms of legal entities. The features of the exclusion of corporate rights by persons who are not their holders are distinguished. The article also deals with the opportunity to be a party to the contract of alienation of corporate rights of juveniles and minors.

Key words: corporate law, alienation of corporate rights, share, share in the authorized capital, parties to the contract